

Masterclass NieuweZorg

Blok 5

*Wat is de invloed van “Brussel” op het Nederlandse
zorglandschap?*

5 en 6 februari 2026

Inhoudsopgave

1. Programma.....	3
2. Gastsprekers.....	4
3. Introductie	6
4. Verblijf in Brussel.....	6
5. Europese Commissie	7
6. Europees Parlement	8
7. De Raad van de Europese Unie	10
8. Besluitvorming in de Europese Unie	12
9. Het EU-budget: Hoeveel kost het?	13
10. Europa en de Zorg	14
A. Bijlage De verschillende Directoraten-Generaal bij de Commissie en hun betrokkenheid bij zorg	19
B. Bijlage Welke dossiers zijn extra relevant voor uw sector?	20
C. Bijlage Lobby Stappenplan: Methodologie van Bureau Brussels	20
D. Bijlage Hulplijst	21

1. Programma

Donderdag 5 februari 2026

08:45 – 09:00	Welkom en introductie
09:00 – 10:15	Friso Coppes – Partner, Bureau Brussels Introductie Europese Unie en Europese beleidsbeïnvloeding
10:15 – 11:15	Gesprek met Elizabeth Kuiper - European Policy Centre (EPC)
11:15 – 11:30	Korte break
11:30 – 12:30	Gesprek met Sarada Das - European Doctors (CPME)
12:30 – 14:00	Interactieve Lunch in het Renaissance Hotel met Bert van Slooten – Brusselse Nieuwe (link)
14:00 – 15:00	Gesprek met Tidde Goldhoorn - Europese Commissie (HERA)
15:00 – 16:30	Interactieve oefening “ Care4everyBody ” - ‘In het hoofd van de lobbyist’
19:00 –	Diner

Vrijdag 6 februari 2026

09:00	Vertrek naar de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging
09:30 – 10:30	Matthijs Groeneveld, Bas Nijhuis – Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU (PVEU)
10.30	Vertrek naar het Europees Parlement
11.00 – 12.30	Bezoek en gesprek met Diyar Ali Abdelaziz SALIH APA van Gerben-Jan Gerbrandy, lid van het Europees Parlement
12:30 – 14:00	Lunch in het Residence Palace
14:00	Afsluiting

2. Gast sprekers

Donderdag 5 februari 2026

Elizabeth Kuiper

Elizabeth Kuiper is Associate Director en Hoofd van het programma Sociale Europa en Welzijn bij het European Policy Centre. Haar focus ligt op het EU-gezondheidsbeleid en de verdere ontwikkeling van het concept van de economie van welzijn, waarbij ze het onderzoek van het EPC op het gebied van gezondheidszorg, sociale gelijkheid, duurzaamheid en economische governance verbindt. Voordat ze bij het EPC kwam, was Elizabeth Executive Director Public Affairs bij de Europese Federatie van Farmaceutische Industrieën en Verenigingen (EFPIA), waar ze de belangenbehartigings- en externe betrokkenheidsstrategie van de organisatie leidde en een sterk netwerk van contacten met beleidsmakers en andere belanghebbenden onderhield. Ze heeft ook gewerkt voor de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU en heeft gediend als politiek adviseur van de Nederlandse Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport in het kabinet-Balkenende IV.

Sarada Das

Sarada Das is sinds 2022 Secretaris-Generaal van CPME, het Permanent Comité van Europese Artsen. Sarada trad in 2009 toe tot CPME en was sinds 2016 plaatsvervangend Secretaris-Generaal. CPME vertegenwoordigt nationale medische verenigingen in heel Europa. Ze zetten zich in om het standpunt van de medische beroepsgroep in te brengen bij EU-instellingen en het Europese beleid door middel van proactieve samenwerking op een breed scala aan gezondheids- en zorggerelateerde kwesties. Sarada heeft een B.A. in Europese Studies en een LL.M. in Europees Recht van de Universiteit Maastricht.

Bert van Slooten

Bert van Slooten is een Nederlands radio- en soms ook televisiepresentator en verder verslaggever. Na zijn opleiding aan de School voor de Journalistiek in Utrecht begon hij in 1981 als rechtbank- en sportverslaggever voor het Utrechts Nieuwsblad. Daarna werkte hij vanuit Afrika voor de GPD en bladen op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Eind 1989 maakte hij de stap naar de radio en werd sociaaleconomisch en politiek verslaggever bij de VARA. Toen de actualiteitenredacties van de publieke omroep in 1995 samengingen in het Radio 1 Journaal werd hij daar politiek commentator en later ook presentator. Ook werkte hij voor Met het oog op morgen en voor de VARA-editie van De Ochtenden. In 2006 kwam daar de NOS-podcast Europa deze Week bij. Tussen september 2006 en augustus 2008 presenteerde Bert van Slooten samen met Jurgen van den Berg op de zaterdag tussen 12.00 en 18.30 uur voor de NOS een gecombineerd sport-nieuws-sport-programma. Van september 2009 tot januari 2016 presenteerde Bert van Slooten de zaterdagochtenduitzending. Toen hij daarmee stopte werd hij na een korte tijd op de economische redactie van de NOS redacteur/ correspondent op Bureau Brussel, dat de EU en België verslaggeving verzorgt.

Tidde Goldhoorn

Tidde Goldhoorn werkt bij de Europese Commissie/DG HERA als beleidscoördinator op het gebied van kritieke medicijntekorten. Daarvoor werkte hij als Gedetacheerd Nationaal Expert aan de hervorming van de EU-farmaceutische wetgeving bij DG SANTE en als senior beleidsmedewerker farmaceutische zaken bij het Nederlandse Ministerie van Volksgezondheid (VWS). Binnen de Nederlandse overheid werkte hij ook aan projecten op het gebied van volksgezondheid op de Nederlandse Caribische eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba na hun transitie naar Nederlandse gemeenten (2010) en als gezondheidsattaché bij de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU in Brussel. In 2006 begon hij zijn loopbaan in de Nederlandse overheid als beleidsadviseur bij de afdeling Europese integratie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Vrijdag 6 februari 2026**Matthijs Groeneveld**

Matthijs Groeneveld is EU-zakenadviseur voor Gezondheid, Jeugd en Sport en Head of Unit bij de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU. Voorheen werkte Mr Groeneveld bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het Ministerie van Financiën. Hij heeft een bachelor- en masterdiploma in Bestuurskunde van de Universiteit Leiden.

Bas Nijhuis

Bas Nijhuis is gezondheidsattaché bij de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU. Voor zijn huidige functie was hij crisiscoördinator bij het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en veiligheidsadviseur bij de gemeente Breda. Hij heeft een masterdiploma in Crisis- en Veiligheidsmanagement van de Universiteit Leiden.

Diyar Salih

Diyar Salih is beleidsadviseur voor D66 / Renew Europe in het Europees Parlement. Sinds september 2024 werkt hij als geaccrediteerd parlementair assistent voor europarlementariër Gerben-Jan Gerbrandy en focust op de commissies Begrotingscontrole (CONT) en Milieu, Volksgezondheid en Voedselveiligheid (ENVI). Eerder was hij werkzaam bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) als adviseur binnen de directie Asiel en Bescherming. Daarnaast deed hij ervaring op in het Europees Parlement als trainee-beleidsadviseur bij Europarlementariër Sophie in 't Veld (Renew Europe). Hij heeft een academische achtergrond in Health Economics, Policy & Law aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, is opgeleid als apotheker aan de Universiteit Utrecht en werkte als zodanig in het St. Antonius Ziekenhuis.

3. Introductie

Op 5 en 6 februari duikt Masterclass NieuweZorg in de wereld van de Europese besluitvorming ofwel de *Brussels Bubble* genoemd. Bureau Brussels introduceert u tot procedures en beïnvloeding van de beleidsvorming. Tijdens de twee dagen krijgt u de kans om kennis te maken met verschillende sprekers die op relevante thema's werken in Brussel, waaronder een Europarlementariër, een beleidscoördinator van het Europese Commissie, twee EU-zakenadviseurs bij de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU, een journalist en lobbyisten.

Op het Europees toneel worden belangen vanuit alle hoeken van de samenleving en het bedrijfsleven verdedigd. Op donderdag krijgt u een introductie over de Europese Unie en haar besluitvorming uit de perspectieven van deskundige lobbyisten, een journalist en een beleidscoördinator. Donderdagmiddag zult u samen met uw collega's zélf een lobbystrategie opzetten. Donderdag wordt besteed aan het Europees Parlement en de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de Europese Unie.

4. Verblijf in Brussel

De boog hoeft niet altijd gespannen te staan en tussen de sessies door zal u de kans krijgen om stukjes van het echte Brussel te zien. Op donderdag zullen de sessies plaatsvinden in het Renaissance Brussels Hotel, dat centraal in de Europese wijk ligt.

Op vrijdag start het programma met een bezoek aan het Europees Parlement, gevolgd door een ontmoeting bij de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging van de Europese Unie, waar de Nederlandse bijdrage aan de Europese beleidsvorming zal worden besproken.

Renaissance Brussels Hotel

Renaissance Brussels Hotel ligt in het hart van de Europese wijk, vlak naast de Europees Parlement. Ideaal gelegen voor een bezoek aan de EU-instellingen en de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU. Het stadscentrum van Brussel is ook gemakkelijk te bereiken vanaf deze locatie.

Parnassusstraat 19, 1050 Brussel

+32 2 505 29 29

5. Europese Commissie

De Europese Commissie is het uitvoerende orgaan van de Europese Unie en behartigt de belangen van de EU als geheel (en dus niet die van afzonderlijke landen). Onder "de Commissie" verstaan we zowel het college van commissarissen als de instelling zelf, met haar hoofdkantoor in Brussel en kantoren in Luxemburg. De Commissie heeft ook bureaus in alle EU-landen, de zogenaamde "vertegenwoordigingen".

De werkzaamheden van de Commissie:

- bepaalt beleidsdoelstellingen en prioriteiten
- doet wetsvoorstellen aan het Parlement en de Raad
- zorgt voor het beheer en de uitvoering van het EU-beleid en de begroting
- handhaaft Europese wetgeving (samen met het Hof van Justitie)
- vertegenwoordigt de EU buiten Europa (onderhandelen over handelsverdragen tussen de EU en landen daarbuiten, enz.)

Om de vijf jaar wordt een nieuw team van 27 commissarissen (één voor elk land) benoemd. De ambtstermijn van de huidige Commissie, onder de Duitse voorzitter Ursula von der Leyen, startte in december 2024. In totaal zitten er zo'n 32.000 personeelsleden bij alle departementen van de Commissie, beter bekend als directoraten-generaal of DG's. Elk DG is bevoegd voor een bepaald beleidsterrein en staat onder leiding van een directeur-generaal, die rechtstreeks rapporteert aan de voorzitter van de Commissie.¹ De DG's maken wetsontwerpen, maar de voorstellen zijn pas officieel als het college van commissarissen die tijdens de wekelijkse vergadering goedkeurt.

Hoe wordt de voorzitter van de Europese Commissie verkozen? Na de Parlementsverkiezingen, is het de Europese Raad die een kandidaat voordraagt die vervolgens door een meerderheid van het Europees Parlement moet worden goedgekeurd. Bij de voordracht van de kandidaat voor het Commissievoorzitterschap zijn de regeringsleiders verplicht de uitslag van de verkiezingen in acht te nemen. Daarom schoven bijna alle politieke partijen een kandidaat Commissievoorzitter naar voren.

¹ Overzicht DG's betrokken bij gezondheidzorg in Bijlage A.

6. Europees Parlement

Het Europees Parlement is de enige rechtstreeks gekozen EU-instelling. De 720 leden van het Europees Parlement hebben tot taak de 500 miljoen burgers van de EU te vertegenwoordigen.² Zij worden eens in de vijf jaar door stemgerechtigden uit alle 27 lidstaten gekozen. Na verkozen te zijn verenigen de leden zich in groepen op grond van hun politieke overwegingen. Zij vormen fracties om hun standpunten beter te kunnen verdedigen. Op dit moment zijn er zeven fracties in het Europees Parlement, plus de niet-ingeschrevenen.

De afgelopen decennia heeft het Europees Parlement steeds meer bevoegdheden gekregen; het treedt nu op bijna alle EU-beleidsterreinen op als medewetgever. Samen met de Raad aanvaardt of wijzigt het Parlement wetgevingsvoorstellen van de Commissie. Ook houdt het Parlement toezicht op de werkzaamheden van de Commissie en neemt het de begroting van de Europese Unie aan.

Het Parlement oefent niet alleen deze officiële bevoegdheden uit, maar werkt ook nauw samen met de nationale parlementen van de EU-landen. Dankzij regelmatige gezamenlijke thematische parlementaire vergaderingen kan het Parlement beter rekening houden met nationale standpunten.

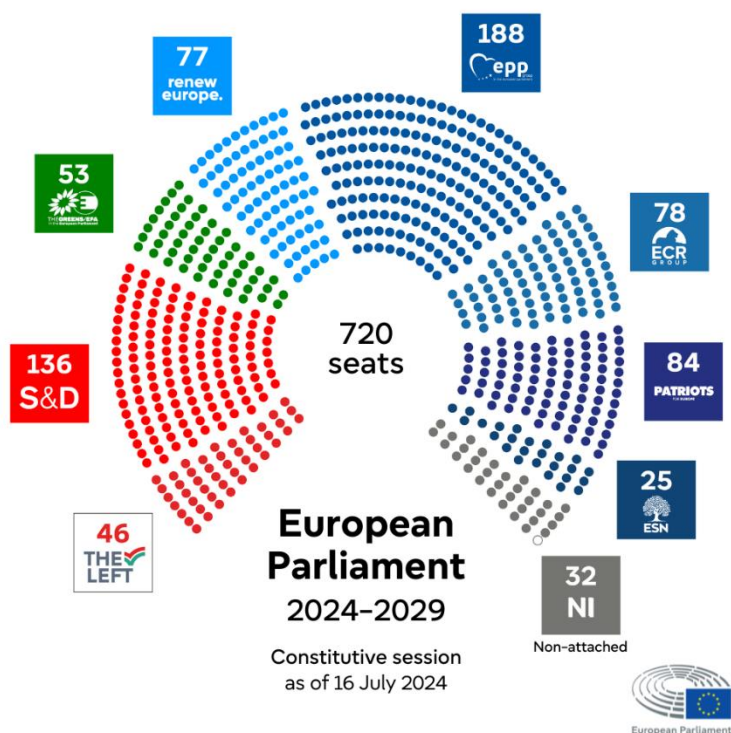
Daarnaast beschermt het Europees Parlement de mensenrechten en democratie in Europa. In het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie zijn de politieke, economische, sociale en burgerrechten van alle inwoners van het EU-grondgebied vastgelegd.

Tussen 6 en 9 juni 2024 vonden de verkiezingen voor het Europees Parlement plaats. Nederland heeft 29 zetels. De uit verschillende landen afkomstige politieke partijen groeperen zich op basis van hun politieke affiniteiten. Om de formele status van een politieke groep te krijgen, moeten allianties uit tenminste 25 Europarlementariërs bestaan die zijn verkozen in tenminste een kwart van de lidstaten (oftewel 7 lidstaten). De voorzitter van het Europees Parlement is de Maltese Roberta Metsola van de Europese Volkspartij, zij werd benoemd voor een termijn van 2,5 jaar. Ook het Europees Parlement werkt in commissies. Zo is er bijvoorbeeld de commissie ENVI die alle dossiers van milieu tot medicijnen en volksgezondheid behandelt.

Er is ook een aparte, kleiner commissie die zich uitsluitend bezighoudt met volksgezondheid, de SANT-commissie.

² Voor Brexit waren dit 751 zetels.

De verdeling van de 720 zetels in het Europees Parlement na de verkiezingen van 2024.

Waar staan die Europese Partijen voor?

Afkorting	Naam voluit	Ideologie	Nederlandse Leden
EPP	Europese Volkspartij	Centrumrechts	CDA en ChristenUnie
S&D	Progressieve alliantie van Socialisten en Democraten	Centrumlinks	PvdA
PfE	Patriotten voor Europa	Euroseptisch en rechts	PVV
Renew	Renew Europe	Liberaal	VVD en D66
Greens/EFA	Groenen/Europese Vrije Alliantie	Milieugericht en zelfbeschikking	GroenLinks
ECR	Europese Conservatieven en Hervormers	Centrumrechts en Euroseptisch	SGP en JA21
GUE/NGL	Linkse Fractie in het Europees Parlement	Ultralinks	SP en Partij voor de Dieren
ESN	Europa van Soevereine Naties	Ultrarechts	-
NA	Niet-fractiegebonden partijen		

7. Raad van de Europese Unie

De Raad van de Europese Unie, ook wel de Raad van Ministers of de Raad, is een van de twee wetgevers van de Unie. Deze instelling van de Unie is samengesteld uit de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten, dat wil zeggen de ministers die op een bepaald gebied bevoegd zijn. De Raad neemt besluiten aan die rechtstreeks van invloed zijn op het leven van de burgers, en grote internationale consequenties kunnen hebben. In de meeste gevallen kan de Raad alleen als wetgever optreden op grond van een voorstel van de Europese Commissie. Hij kan de Commissie ook verzoeken hem de nodige voorstellen voor te leggen.

De Raad heeft een vrij uitgebreid takenpakket. Meestal neemt de Raad samen met het Europees Parlement wetgevingsbesluiten aan (verordeningen, richtlijnen, enz.) en stelt ze de begroting vast. Ook draagt de Raad bij tot de coördinatie van het beleid van de verschillende lidstaten, bijvoorbeeld op economisch gebied. Daarboven bepaalt de Raad het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, op basis van de strategische richtsnoeren die de Europese Raad heeft vastgesteld. De Raad sluit dus ook internationale overeenkomsten namens de Unie.

De Raad wordt bij toerbeurt voorgezeten door de 27 lidstaten van de Unie, telkens voor een termijn van zes maanden. Tijdens dat termijn worden door het voorzitterschap de vergaderingen op de verschillende niveaus geleid, richtsnoeren voorgesteld en compromissen met het oog op de besluitvorming in de Raad uitgewerkt.

Sinds 1 januari 2025 heeft Polen de voorzittershamer in handen, vanaf 1 juli 2025 zal Denemarken het voorzitterschap overnemen. Nederland is de tweede helft van 2029 weer aan de beurt.

Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU

De lidstaten van de Europese Unie hebben elk een Permanente Vertegenwoordiging in Brussel. De Permanente Vertegenwoordiging van het Koninkrijk der Nederlanden bij de Europese Unie wordt ook wel PV EU genoemd. De PV EU behartigt de belangen van Nederland in de Raad van de Europese Unie.

De Permanente Vertegenwoordiging bestaat uit ambtenaren van alle ministeries en van andere onderdelen van de Nederlandse overheid. Het dagelijkse werk bestaat uit netwerken, onderhandelen, lobbyen en coalities vormen namens Nederland in de Europese Unie. De ambtenaren houden in Brussel een vinger aan

de pols en vertegenwoordigen samen met nationale beleidsambtenaren Nederland in voorbereidende ambtelijke raads werkgroepen.

Aan het hoofd van de PV EU staat de ambassadeur, Pieter Jan Kleiweg de Zwaan, hij vertegenwoordigt Nederland in het Comité van Permanente Vertegenwoordigers (Comité des Représentants Permanents – Coreper). In het Coreper worden de vergaderingen van de verschillende formaties van de Raad voorbereid door de permanente vertegenwoordigers van de lidstaten. Zij onderhandelen over voorstellen die te politiek beladen of te belangrijk zijn om op lager niveau in raads werkgroepen tot overeenstemming te komen, maar niet zo controversieel zijn dat ze alleen op hoger niveau in de Raad van Ministers moeten worden besproken.

Het Coreper bepaalt welke besluiten in de Raad meteen kunnen worden afgehandeld; dit worden A-punten genoemd. Besluiten waarover niet op voorhand overeenstemming wordt bereikt, worden B-punten genoemd. Als het Coreper er niet in slaagt om de geschilpunten op te lossen, wordt het onderwerp voorzien van een overzicht van de verschillende mogelijke oplossingen en compromissen, die aan de Raad worden voorgelegd.

8. Besluitvorming in de Europese Unie

Het opstellen van EU-wetgeving

De Europese Commissie maakt de nieuwe wetsvoorstellen (recht van initiatief) en het is haar taak om de mogelijke economische, sociale en milieugevolgen in kaart te brengen. De Commissie doet dit door middel van een Effectenbeoordeling (Assessment procedure), waarbij ze alle voor- en nadelen van de beleidsopties afweegt. De Commissie gaat daarom ook ten rade bij belanghebbende partijen zoals niet-gouvernementele organisaties (NGO), lokale overheden, vertegenwoordigers van de industrie en het maatschappelijk middenveld. Gespecialiseerde Expertgroepen geven advies over technische zaken. Op die manier garandeert de Commissie dat de wetsvoorstellen zoveel mogelijk aan de noden van de belanghebbende partijen beantwoorden. Ook burgers, ondernemingen en organisaties kunnen online input leveren aan de Commissie via Consultaties.

De Gewone Wetgevingsprocedure (Ordinary Legislative Procedure)

De Gewone Wetgevingsprocedure, zoals weergegeven in het schema hieronder, is de standaard besluitvormingsprocedure in de EU. Zowel de Raad van de EU als het Europees Parlement hebben een beslissende stem in het wetgevend proces en beide instellingen mogen het voorstel van de Commissie wijzigen.

Deze procedure verloopt als volgt: de Europese Commissie dient een wetsvoorstel in bij het Parlement en de Raad. Zij zullen het voorstel goedkeuren of wijzigen. Indien beide partijen geen akkoord kunnen sluiten,

worden de onderhandelingen opgestart. Deze periode wordt de ‘trialoog’ genoemd. Wanneer het Parlement en de Raad geen akkoord kunnen bereiken over de gewijzigde wetsvoorstellen tijdens de onderhandelingen, mogen ze het voorstel nogmaals wijzigen. Indien er over bepaalde delen in de tekst al consensus gevonden was tijdens de trialoog, zullen deze niet meer gewijzigd kunnen worden. Over die delen, zullen het Parlement en de Raad voor of tegen kunnen stemmen.

9. Het EU-budget: Hoeveel kost het?

De Europese Unie heeft een budget voor de uitvoering van het Europees beleid. Het betreft zowel de uitvoering van het beleid (waaronder landbouw, hulp aan armere regio's, de trans-Europese netwerken, onderzoek en overzees ontwikkelingswerk), als de administratie ervan (waaronder het Parlement, de uitvoerende en rechterlijke tak). De administratie zorgt voor de toepassing van de verdragen, wetten en overeenkomsten tussen de lidstaten en hun uitgaven voor het gemeenschappelijk beleid. 6% van het Europees budget gaat naar de administratie, terwijl 94% naar de uitvoering van het beleid gaat. Het EU-budget bedraagt zoveel als 1% van het bruto nationaal inkomen (BNI) in ieder van de 27 lidstaten. Kortom, het lidmaatschap van de EU kost elke burger minder dan een kop koffie per dag.

Meerjaarlijks Financieel Kader (MFK) 2021-2027 onderhandelingen

Het MFK 2021-2027 is het financieel plan voor het EU-budget van de komende zeven jaar. In dit kader wordt er door de Commissie een sterke nadruk gelegd op de gezondheid. Zo is er onder andere het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+) Programma, waarvan €431 miljoen zou worden toegewezen aan het versterken van de gezondheidszorg via digitale transformatie, de ontwikkeling van een EU-gezondheidsinformatiesysteem en de ondersteuning van lidstaten bij de hervorming naar meer effectieve, toegankelijke en veerkrachtige gezondheidszorgsystemen.

De Commissie is van plan om initiatieven rond eHealth en onderzoeksprojecten te financieren in het kader van Horizon Europe, een fonds dat investeert in onderzoek en innovatie. Het cluster “Gezondheid” krijgt €7 miljard toegewezen en richt zich op het verbeteren en beschermen van de gezondheid van burgers van alle leeftijden. Het cluster ondersteunt de ontwikkeling van oplossingen die:

- ziekten voorkomen, diagnosticeren, monitoren, behandelen en genezen
- gezondheidsrisico's verlagen

- populaties beschermen
- een goede gezondheid promoten
- volksgezondheidszorg meer kost-effectief, gelijk en duurzaam maken
- patiëntenparticipatie en zelf-management stimuleren

Tot slot, de Commissie zal €9.2 miljard investeren in het eerste digitale programma: Digital Europe. Hierin wordt ook verwezen naar het stimuleren van eHealth en gezondheidszorg, met behulp van de ontwikkeling van *supercomputing* en dataverwerking zowel in de private als publieke sector.

10. Europa en de Zorg

Gezondheidszorg is veeleer een nationale aangelegenheid, desalniettemin heeft de EU op verschillende gebieden een belangrijke invloed op de zorgsector. In bepaalde gevallen heeft de EU de bevoegdheid om zaken van grensoverschrijdend belang voor de zorg te reguleren.

Het is belangrijk om de bevoegdheid van de EU inzake zorg te definiëren. De juridische basis hiervoor staat verankerd in artikel 168 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie inzake Gezondheid. Dit artikel zegt dat de EU bevoegd is voor de verbetering van volksgezondheid en preventie van bedreigingen voor de fysieke en mentale gezondheid, de strijd tegen grensoverschrijdende bedreigingen en de vermindering van het schadelijk effect van drugs.³

De EU heeft drie soorten bevoegdheden: exclusieve bevoegdheden, bevoegdheden die ze met de lidstaten deelt en bevoegdheden waarvoor ze de rol heeft om de actie van de lidstaten te ondersteunen, te coördineren of aan te vullen. Gezondheidszorg valt onder die laatste: de lidstaten hebben de macht over het nationale gezondheidsbeleid, de organisatie en de verstrekking van zorg. De EU kan het nationaal beleid enkel aanvullen door de lidstaten te helpen hun gemeenschappelijke doelen te bereiken, schaalvoordeel te krijgen door middelen samen te leggen (bijvoorbeeld Europese Referentienetwerken⁴) en hen te helpen bij grensoverschrijdende uitdagingen (zoals pandemieën en chronische ziekten). De EU zal zich dus enkel bezighouden met de gedeelde doelstellingen van de lidstaten met grensoverschrijdende effecten.⁵

Het Europees Parlement en de Raad kunnen maatregelen invoeren rond de bescherming en verbetering van de volksgezondheid, maar ook kwaliteits- en veiligheidseisen opleggen voor stoffen van menselijke

³ 'Wat doet de Europese Unie voor onze gezondheidszorg?', *CM-Informatie 269*, geschreven door Noirhomme, C. & Vandeleene, G. Gepubliceerd in september 2017, p. 4. Weblink: https://www.cm.be/media/CM-269-NL-europa_tcm47-38368.pdf

⁴ "De Europese referentienetwerken zijn unieke en innovatieve platforms voor grensoverschrijdende samenwerking tussen specialisten voor de diagnose en behandeling van zeldzame of weinig voorkomende complexe ziekten.", Website FOD Volksgezondheid

⁵ Noirhomme, C. & Vandeleene, G., 2017, p. 4

oorsprong, dier- en natuurgeneeskunde, de geneesmiddelen en medisch materiaal (Artikel 168 TFEU, § 4). De Europese Commissie kan de coördinatie en de uitwisseling van *best practices* tussen lidstaten stimuleren.⁶

In de laatste twintig jaar is er een Europees gezondheidsbeleid ontstaan als antwoord op de nieuwe uitdagingen van de Europese eenheidsmarkt en het vrij verkeer van goederen en personen. Hieronder vindt u een aantal voorbeelden van maatregelen die de EU nam:

- Beheer van grensoverschrijdende bedreigingen via het European Disease Control and Prevention Centre (EDPC)
- Richtlijn 2011/24/EU betreffende de toepassing van de rechten van patiënten inzake grensoverschrijdende zorg. Deze maatregel vergemakkelijkt de toegang tot gezondheidszorg in de EU en de terugbetaling ervan.
- Aanbevelingen inzake zeldzame ziekten van de Raad van de EU in 2009. Naar aanleiding van deze aanbeveling stelde Nederland het Nationaal Plan Zeldzame Ziekten op in 2013⁷
- Bewustwordingscampagnes rond drugs, tabak en vaccinaties
- Regulering markttoegang van geneesmiddelen
- Financiële steun voor wetenschappelijk onderzoek
- Financiële steun Interreg-projecten in de Euregio, vb. Biomat on Microfluidic Chip, waarbij Vlaanderen en Nederland samenwerken om “nieuwe huid, bot of zelfs een orgaan op te bouwen uit gekweekte cellen en biomaterialen”⁸

De EU neemt ook maatregelen in andere domeinen die indirect invloed uitoefenen op de zorgsector en de volksgezondheid. Twee voorbeelden hiervan zijn de regulering voor commercialisering van farmaceutische producten op de Europese markt en de Algemene Verordening voor Gegevensbescherming – beter bekend als GDPR (in Nederlands: AVG) – dat de behandeling van patiëntengegevens beïnvloedt. In *Bijlage A* staan nog enkele voorbeelden van beleidsterreinen van de Europese Commissie die direct en indirect invloed hebben op de gezondheidszorg.

Europese Gezondheidsstrategie: “EU4Health 2021-2027”

De COVID-19-pandemie heeft binnen de EU een ongekende gezondheidscrisis veroorzaakt. Nationale gezondheidsstelsels werden ernstig overbelast en kwetsbaarheden kwamen aan het licht. Dit was direct een les voor de omgang met toekomstige crises in de zorg. De EU zag de noodzaak een gemeenschappelijke oplossing te vinden door middel van coördinatie tussen de lidstaten en het verlenen van ondersteuning. Als gevolg daarvan kwam de EU met een duidelijke visie naar voren, de Europese Gezondheidsstrategie:

⁶ Noirhomme, C. & Vandeleene, G., 2017, p. 5

⁷ National Plan Zeldzame Ziekten, gepubliceerd in 2013. Website: <https://www.nfu.nl/img/pdf/nationaal-plan-zeldzame-ziekten.pdf>

⁸ Biomat on Microfluidic Chip, website: <https://www.grensregio.eu/projecten/biomat-on-microfluidic-chip>

“EU4Health 2021-2027”. Deze strategie moet aan de hand van meer investeringen en verbeterde coördinatie het gezondheidsbeleid van de EU significant optimaliseren. De EU zet hiermee een belangrijke stap in de richting om lidstaten te ondersteunen bij het opbouwen van sterkere, veerkrachtigere en toegankelijke gezondheidssystemen.

Het EU4Health Programma⁹ heeft de volgende doelen gesteld voor het herstel van de COVID-19 pandemie:

Crisisparaatheid	Verbeteren van de volksgezondheid in de EU door middel van ziektepreventie en gezondheidsbevordering, evenals internationale gezondheidsinitiatieven en samenwerking.
Ziektepreventie	Beschermen van mensen tegen ernstige grensoverschrijdende gezondheidsbedreigingen door middel van preventie, paraatheid en snel reageren op grensoverschrijdende gezondheidsbedreigingen. Dit dient gezien te worden als aanvulling op nationale gezondheidsstelsels, o.a. door het aanleggen van voorraden van essentiële crisisrelevante producten en beschikbaarheid van genoeg ondersteunend zorgpersoneel.
Gezondheidsstelsels en gezondheidswerkers	Verbeteren van toegang tot geneesmiddelen, medische hulpmiddelen en crisisrelevante producten door bevordering van duurzame productie- en toeleveringsketens, meer innovatie en efficiënt gebruik van geneesmiddelen.
Digitaal	Versterken van nationale gezondheidsstelsels door beter gebruik en hergebruik van gezondheidsgegevens, ontwikkeling van digitale hulpmiddelen en diensten, digitale transformatie van de gezondheidszorg, verbeteren van de toegang tot gezondheidszorg, ontwikkelen van de gezondheidswetgeving van de EU, aanmoedigen van empirisch onderbouwde besluitvorming en betere integratie van gezondheidssystemen van lidstaten.

⁹ EU4Health 2021-2027, website: https://ec.europa.eu/health/funding/eu4health_nl

Terwijl gezondheidszorg in principe een nationale aangelegenheid is en de EU slechts een aanvulling op het nationale gezondheidsbeleid van lidstaten vervult, is de zorgsector naar aanleiding van de COVID-19 pandemie een absolute prioriteit voor de EU geworden. Het EU4Health-programma omvat een ongekende financiële toezegging op EU-niveau voor gezondheidsacties. Daarmee is dit programma een tastbaar bewijs dat het gezondheidsbeleid een belangrijke prioriteit is voor de EU.

“Een farmaceutische strategie voor Europa”

Terwijl het initiatief voor de Europese Gezondheidsstrategie al in werking is getreden, heeft de EU een ander initiatief op zich genomen om de algemene gezondheid van de Unie verder te optimaliseren: de farmaceutische strategie voor Europa¹⁰. Centraal hierin staat de gelijke toegang tot veilige, moderne en betaalbare behandelingen en medicijnen. Digitalisering en innovatie openen nieuwe mogelijkheden voor de manier waarop geneesmiddelen worden ontwikkeld en gebruikt. Innovatieve therapieën bereiken echter niet alle patiënten in heel Europa in hetzelfde tempo en patiënten hebben mogelijk geen toegang tot de medicijnen die ze nodig hebben vanwege tekorten. De COVID-19 pandemie heeft nog eens benadrukt hoe belangrijk het is om een crisisbestendig systeem te hebben en ervoor te zorgen dat medicijnen onder alle omstandigheden beschikbaar zijn.

In de hierboven omschreven context lijkt de farmaceutische strategie voor Europa een logisch antwoord op de uitdagingen waarmee de EU kampt in de gezondheidssector. Deze strategie bestaat uit de volgende vier centrale doelstellingen:

1. Zorgen voor toegang tot betaalbare geneesmiddelen voor patiënten en voorzien in onvervulde medische behoeften (bijvoorbeeld op gebied van antimicrobiële resistentie, kanker en zeldzame ziekten);
2. Ondersteunen van het concurrentievermogen, innovaties en de duurzaamheid van de farmaceutische industrie in de EU en de ontwikkeling van hoogwaardige, veilige, doeltreffende en groenere geneesmiddelen aanmoedigen;
3. Verbeteren van de mechanismen voor paraatheid en respons op crises en het aanpakken van de voorzieningszekerheid;
4. De invloed van de EU op het wereldtoneel verbeteren door het bevorderen van een hoog niveau kwaliteits-, werkzaamheids- en veiligheidsnormen.

¹⁰ https://ec.europa.eu/health/human-use/strategy_en

Om de huidige stand van zaken rondom de farmaceutische strategie voor Europa te begrijpen, is het van belang om de ontwikkelingen in een correcte tijdlijn te plaatsen. De farmaceutische strategie werd op 25 november 2020 door de Europese Commissie aangenomen. Een dag later presenteerde Stella Kyriakides, Commissaris voor Gezondheid en Voedselveiligheid, de strategie aan het Europees Parlement. In het Parlement is de Commissie milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid (ENVI) de leidende commissie voor het dossier. Daarnaast is de Commissie industrie, onderzoek en energie (ITRE) medeverantwoordelijk. Rapporteur op deze file was Dolores Montserrat (EVP, Spanje, ENVI). ITRE-rapporteur voor advies was Marc Botenga (Linkse Fractie, België). In april en mei 2021 zijn er meerdere conceptrapporten voor aanvullende

initiatieven op verschillende terreinen voorgesteld door de rapporteurs. De commissie ENVI keurde het rapport op 12 oktober 2021 goed. Tijdens de Plenaire Vergadering in November 2021 werd het uiteindelijke voorstel aangenomen¹¹ met 527 stemmen voor, 92 tegen en 70 onthoudingen. Belangrijke aanbevelingen uit het rapport zijn onder meer het aanpakken van de grondoorzaken van geneesmiddeltekorten, ervoor zorgen dat patiënten toegang hebben tot veilige, betaalbare en effectieve farmaceutische behandelingen, meer transparantie over prijzen en openbare financiering en de veerkracht van de EU-productie en voorziening versterken. De aanbevelingen uit dit rapport zijn meegenomen in het voorstel van de Commissie voor de update van de EU-farmaceutische wetgeving in april 2023. Het voorstel herzielt en vervangt de bestaande algemene farmaceutische wetgeving en de wetgeving voor geneesmiddelen voor kinderen en zeldzame ziekten. De herziening heeft tot doel de volgende belangrijkste doelstellingen te bereiken:

- Zorg ervoor dat alle patiënten in de EU tijdige en gelijke toegang hebben tot veilige, doeltreffende en betaalbare geneesmiddelen.
- Verbeter de voorzieningszekerheid en zorg ervoor dat geneesmiddelen beschikbaar zijn voor patiënten, ongeacht waar ze in de EU wonen.
- Blijf een aantrekkelijke en innovatievriendelijke omgeving bieden voor onderzoek, ontwikkeling en productie van geneesmiddelen in Europa.
- Maak geneesmiddelen milieuvriendelijker.
- Pak antimicrobiële resistentie (AMR) en de aanwezigheid van farmaceutische stoffen in het milieu aan via een One Health-aanpak.

¹¹ [A Pharmaceutical Strategy for Europe INI | Subject files | Home | ENVI | Committees | European Parliament \(europa.eu\)](#)

A. Bijlage De verschillende Directoraten-Generaal bij de Commissie en hun betrokkenheid bij zorg¹²

Directoraat-generaal	Relevante beleidsterreinen
DG SANTE (Gezondheid en voedselveiligheid)	Preventie, onderzoeksfinanciering, (valse) geneesmiddelen
DG JUST (Justitie en Consumentenzaken)	Consumentenbescherming, Anti-discriminatie (gehandicapten), gegevensbescherming
DG GROW (Interne markt, Industrie, Ondernemerschap en Midden- en Kleinbedrijf)	Zorg als een dienst (grensoverschrijdende zorg)
DG ECFIN (Economische en financiële zaken)	Het Europese Semester (hervorming zorgstelsels)
DG EAC (Onderwijs en cultuur)	Erkenning beroepskwalificaties en diploma's
DG RTD (Onderzoek en innovatie)	Horizon 2020 (onderzoek en innovatie in de zorg)
DG CONNECT (Communicatienetwerken, inhoud en technologie)	E-Health (ICT in de zorg)
DG EMPL (Werkgelegenheid, sociale zaken en inclusie)	Arbeidstijden, strijd tegen late betalingen
DG COMP (Mededinging)	Prijsafspraken, staatssteun
DG AGRI (Landbouw en plattelandontwikkeling)	Veterinair beleid

B. Bijlage Welke dossiers zijn extra relevant voor uw sector?

Farmaceutische bedrijven	<ul style="list-style-type: none"> Gelijke toegang tot geneesmiddelen Klinische proeven verordening Innovative Medicines Initiative 2 Joint Undertaking	<ul style="list-style-type: none"> Gezondheid voor Groei programma Transparantie prijsstelling en vergoeding geneesmiddelen richtlijn
Zorgverzekeraars	<ul style="list-style-type: none"> Gezondheid voor Groei programma Horizon 2020 programma eHealth / mHealth GrensoverschrijdendeHealth richtlijn Actief en gezond ouder worden 	<ul style="list-style-type: none"> Transparantie prijsstelling en vergoeding geneesmiddelen richtlijn Gegevensbescherming richtlijn Solvency II / IORP Anti-discriminatie wetgeving
Ontwikkelaars IT in zorg	<ul style="list-style-type: none"> Gezondheid voor Groei programma Horizon 2020 programma 	<ul style="list-style-type: none"> Gegevensbescherming richtlijn eHealth / mHealth Actief en gezond ouder worden
Medisch specialisten	<ul style="list-style-type: none"> Actie voor EU-gezondheidswerkers Erkenning beroepskwalificaties richtlijn 	<ul style="list-style-type: none"> eHealth / mHealth Medische hulpmiddelen verordening Arbeidstijden richtlijn
Apotheken	<ul style="list-style-type: none"> Actieplan tegen antimicrobiële resistentie Erkenning beroepskwalificaties richtlijn Klinische proeven verordening 	<ul style="list-style-type: none"> Gegevensbescherming richtlijn Transparantie prijsstelling en vergoeding geneesmiddelen richtlijn
Huisartsen	<ul style="list-style-type: none"> Actieplan tegen antimicrobiële resistentie 	<ul style="list-style-type: none"> Preventieprogramma's Tabakrichtlijn

¹²ICODA European Affairs

	<ul style="list-style-type: none"> • Erkenning beroepskwalificaties richtlijn • Gegevens-bescherming richtlijn 	<ul style="list-style-type: none"> • eHealth / mHealth
Ziekenhuizen	<ul style="list-style-type: none"> • Actieplan tegen antimicrobiële resistentie • Medische hulpmiddelen verordening • Klinische proeven verordening • eHealth / mHealth • Arbeidstijden richtlijn • Erkenning beroepskwalificaties richtlijn 	<ul style="list-style-type: none"> • Grensoverschrijdende orgaantransplantatie richtlijn • Grensoverschrijdende zorg richtlijn • Gegevensbescherming richtlijn • Gezondheid voor Groei programma • Patiëntveiligheid • Horizon 2020 programma • Energie efficiëntie richtlijn

C. Bijlage Lobby Stappenplan: Methodologie van Bureau Brussels

Stel je voor, je maakt deel uit van het team EU-lobbyisten dat de missie van het project Care4everyBody mee wil helpen realiseren. Prof. dr Fedde Scheele daagt je uit om een plan van aanpak te presenteren. Maar hoe begin je nu aan zo’n lobby-strategie?

1. Dagdroom of nachtmerrie? (10 min)

We beginnen een plan van aanpak altijd met een algemene doelbepaling. We proberen een paar antwoorden te formuleren op de volgende vragen: welk toekomstbeeld willen we graag gerealiseerd zien, en wat willen we absoluut niet? Dit mag nog heel breed zijn.

2. Doelbepaling en concrete targets (10 min)

We proberen nu een antwoord te formuleren op de volgende vraag: Wat is de (tweeledige) doelstelling van het project Care4everyBody?

Om bovenstaande doelstelling te bereiken, moeten we concrete targets formuleren. De targets zijn concrete en realistische subdoelen die het hoofddoel moeten helpen realiseren. We baseren dit op de Europese richtlijnen rond gezondheidszorg van het EU4Health programme 2021-2027. Welke concrete target(s) kunnen we distilleren vanuit het algemene doel?

3. Waar zitten we in het wetgevingsproces? (10 min)

Neem het document waarop de Europese wetgevingsprocedure wordt gepresenteerd er even bij. Op dit schematisch overzicht is te zien in welke fase van de procedure initiatieven door de Commissie zich kunnen bevinden en wat dit betekent voor de impact van je lobby-strategie. De EU Digital Health strategy, de herziening van de algemene geneesmiddelenwet en EU farmaceutische strategy staan op het document vermeld ter illustratie.

4. Arena beschrijving en analyse (20 min)

Het is altijd belangrijk om te onthouden dat elke beslissing in de wereld wordt genomen door mensen met verschillende niveaus van invloed en belang. Als je je agenda wil realiseren of een bepaalde beslissing wil beïnvloeden, moet je het mandaat en de mentaliteit van deze mensen kennen - en ze met elkaar vergelijken.

Dit kan je overzichtelijk in kaart brengen door een arena beschrijving of “stakeholdermapping” te maken.

Je wordt nu uitgedaagd om in kaart te brengen wie bondgenoot

kan zijn en wie tegenstander of wie een neutrale positie inneemt. Houd daarbij volgende vragen in het achterhoofd: Is er een invloedshierarchie? Wat is de impact op het falen of succes van het project? Op welk gebied zal het voorstel hen raken (financieel, status, ..)?

In deze oefening ga je ook je sleutelfiguren definiëren, dat zijn actoren die je mening kunnen 'maken' of 'kraken'. De focus ligt op het EU-niveau, maar ook andere out-of-the-box ideeën worden aangemoedigd.

5. Strategie (30 min)

Op basis van alle bovenstaande informatie stel je een strategie op. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de volgende zaken: hoe zet je je energie en middelen op de meest efficiënte manier in? Is er een momentum binnen de actuele maatschappelijke context?

Uiteraard zijn er ook andere wegen om invloed te hebben op een formele wetgevingsprocedure. We sporen je daarom aan om je fantasie de vrije loop te laten. Denk maar aan het beïnvloeden van de publieke opinie (pers, social media) of het indienen van een petitie of ander burgerinitiatief. Kan jij een voorbeeld bedenken?

Op basis van een grondige analyse, stel je een lijst op van wie je wil benaderen.

6. Uitvoering (10 min)

Care4everyBody heeft al de eerste stappen genomen: er is een netwerk van medische experts opgericht die outreachend werken en er is een website in de maak waarop de concrete oplossingen voor gendergelijke gezondheidszorg zullen worden gepresenteerd.

Kan jij nog zaken of tools bedenken die nodig zijn voor de uitvoering van je plan van aanpak ?

D. Bijlage Hulplijst

Overzicht huidige Commissarissen

Functie	Persoon
<u>Voorzitter Europese Commissie</u>	<u>Ursula von der Leyen</u>
<u>Hoge vertegenwoordiger voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid (vicevoorzitter)</u>	<u>Kaja Kallas</u>
<u>Eurocommissaris voor Schone, Rechtvaardige en Concurrerende Transitie (vicevoorzitter)</u>	<u>Teresa Ribera</u>
<u>Eurocommissaris voor Technologische Soevereiniteit, Veiligheid en Democratie (vicevoorzitter)</u>	<u>Henna Virkkunen</u>
<u>Eurocommissaris voor Welvaart en Industriële Strategie (vicevoorzitter)</u>	<u>Stéphane Séjourné</u>
<u>Eurocommissaris voor Sociale Rechten, Vaardigheden, Hoogwaardige</u>	<u>Roxana Mînzatu</u>

<u>Banen en Paraatheid (vicevoorzitter)</u>	
<u>Eurocommissaris voor Cohesie en Hervormingen (vicevoorzitter)</u>	<u>Raffaele Fitto</u>
<u>Eurocommissaris voor Handel en Economische Veiligheid, Interinstitutionele Betrekkingen en Transparantie</u>	<u>Maroš Šefčovič</u>
<u>Eurocommissaris voor Economie en Productiviteit, Uitvoering en Vereenvoudiging</u>	<u>Valdis Dombrovskis</u>
<u>Eurocommissaris voor Middellandse Zeegebied</u>	<u>Dubravka Šuica</u>
<u>Eurocommissaris voor Gezondheid en Dierenwelzijn</u>	<u>Olivér Várhelyi</u>
<u>Eurocommissaris voor Klimaat, Nettonul en Schone Groei</u>	<u>Wopke Hoekstra</u>
<u>Eurocommissaris voor Defensie en Ruimtevaart</u>	<u>Andrius Kubilius</u>
<u>Eurocommissaris voor Uitbreiding</u>	<u>Marta Kos</u>
<u>Eurocommissaris voor Internationale Partnerschappen</u>	<u>Jozef Síkela</u>
<u>Eurocommissaris voor Visserij en Oceanen</u>	<u>Costas Kadis</u>
<u>Eurocommissaris voor Financiële Diensten en de Spaar- en investeringsunie</u>	<u>Maria Luís Albuquerque</u>
<u>Eurocommissaris voor Gelijkheid, Paraatheid en Crisisbeheer</u>	<u>Hadja Lahbib</u>
<u>Eurocommissaris voor Binnenlandse Zaken en Migratie</u>	<u>Magnus Brunner</u>
<u>Eurocommissaris voor Milieu, Waterweerbaarheid en een Concurrerende Circulaire Economie</u>	<u>Jessika Roswall</u>
<u>Eurocommissaris voor Begroting, Fraudebestrijding en Openbaar Bestuur</u>	<u>Piotr Serafin</u>
<u>Eurocommissaris voor Energie en Huisvesting</u>	<u>Dan Jørgensen</u>
<u>Eurocommissaris voor Start-ups, Onderzoek en Innovatie</u>	<u>Ekaterina Zaharieva</u>
<u>Eurocommissaris voor Democratie, Justitie, Rechtsstaat en Consumentenbescherming</u>	<u>Michael McGrath</u>
<u>Eurocommissaris voor Duurzaam Vervoer en Toerisme</u>	<u>Apostolos Tzitzikostas</u>

<u>Eurocommissaris voor Landbouw en Voedsel</u>	<u>Christophe Hansen</u>
<u>Eurocommissaris voor Intergenerationele Rechtvaardigheid, Jeugd, Cultuur en Sport</u>	<u>Glenn Micallef</u>

Overzicht Commissies Europees Parlement

nr.	naam kort	naam
<u>1</u>	BUDG	<u>EP-Commissie Begroting</u>
<u>2</u>	CONT	<u>EP-Commissie Begrotingscontrole</u>
<u>3</u>	AFET	<u>EP-Commissie Buitenlandse zaken</u>
<u>4</u>	LIBE	<u>EP-Commissie Burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken</u>
<u>5</u>	AFCO	<u>EP-Commissie Constitutionele zaken</u>
<u>6</u>	CULT	<u>EP-Commissie Cultuur en Onderwijs</u>
<u>7</u>	ECON	<u>EP-Commissie Economische en monetaire zaken</u>
<u>8</u>	ITRE	<u>EP-Commissie Industrie, onderzoek en energie</u>
<u>9</u>	INTA	<u>EP-Commissie Internationale handel</u>
<u>10</u>	IMCO	<u>EP-Commissie Interne markt en consumentenbescherming</u>
<u>11</u>	JURI	<u>EP-Commissie Juridische zaken</u>
<u>12</u>	AGRI	<u>EP-Commissie Landbouw en plattelandontwikkeling</u>
<u>13</u>	ENVI	<u>EP-Commissie Milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid</u>
<u>14</u>	DEVE	<u>EP-Commissie Ontwikkelingssamenwerking</u>
<u>15</u>	FEMM	<u>EP-Commissie Rechten van de vrouw en gendergelijkheid</u>
<u>16</u>	REGI	<u>EP-Commissie Regionale ontwikkeling</u>
<u>17</u>	TRAN	<u>EP-Commissie Vervoer en toerisme</u>
<u>18</u>	PETI	<u>EP-Commissie Verzoekschriften</u>
<u>19</u>	PECH	<u>EP-Commissie Visserij</u>
<u>20</u>	EMPL	<u>EP-Commissie Werkgelegenheid en sociale zaken</u>
<u>21</u>	FISC	<u>EP-Subcommissie belastingaangelegenheden</u>
<u>22</u>	DROI	<u>EP-Subcommissie Mensenrechten</u>
<u>23</u>	SEDE	<u>EP-Subcommissie Veiligheid en defensie</u>
<u>24</u>	SANT	<u>EP-Subcommissie Volksgezondheid</u>

Overzicht Fracties Europees Parlement

Naam Fractie	Afkorting	Aantal zetels (2024-2029)
<u>Linkse Fractie in het Europees Parlement</u>	GUE/NGL	46
<u>Europese Conservatieven en Hervormers</u>	ECR	78
<u>Fractie Europese Volkspartij</u>	EVP	188
<u>Fractie Progressieve Alliantie van Socialisten en Democraten</u>	S&D	136
<u>Groenen/Europese Vrije Alliantie</u>	Groenen/EVA	53
<u>Patriotten voor Europa</u>	PfE	84
<u>Niet-ingeschrevenen</u>	NI	42
<u>Renew Europe</u>	RENEW	77
<u>Europa van Soevereine Naties</u>	ESN	25